

Комунальна установа
«Путивльський центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Путивльської міської ради

БРИКОЛАЖ У РОБОТІ ПЕДАГОГА: ЯК ЗАСТОСУВАТИ

2022

Схвалено нарадою при директорів Комунальної установи
«Путивльський центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Путивльської міської ради
(протокол від 15.12.2022 № 10)

Бриколаж у роботі педагога: як застосувати – Путивль, 2022.

Підготувала:

Бикова Олена Миколаївна – консультант КУ «Путивльський ЦПРПП»

Бриколаж — інновація в педагогіці, коли вчителі навчають дітей з освітньою метою використовувати будь-які предмети, крім підручників. Як використати у роботі та що для цього необхідно описано в цьому посібнику.

Зміст матеріалів стане корисним для заступників директорів з навчально-виховної роботи, керівників методичних об'єднань, професійних спільнот, вчителів закладів загальної середньої освіти різних освітніх галузей.

*Учитель повинен свідомо йти в ногу із сучасністю,
пройматися й надихатися силами, що пробудилися в ній.
Жалюгідна людина, що відстала від свого часу...*

А. Дістервег

Питання освіти в Україні сьогодні є як ніколи актуальним, адже освіта – дзеркало майбутнього країни. В наш час, час динамічного розвитку суспільства, освіта стала найважливішим видом людської діяльності. Саме освіта є сьогодні головним чинником прогресивного розвитку виробництва, інформатики, економіки, культури та інших видів життєдіяльності. Освіта сьогодні – це, перш за все, простір творчих, конкурентоспроможних особистостей.

Науковці Відкритого університету Великої Британії щороку готують доповідь про світові інновації в педагогіці. У 2014 році вони спрогнозували, що вирішальний вплив на освіту в усьому світі матимуть десять новітніх прийомів і виокремили бриколаж.

Бриколаж (із фр. bricolage) — термін, що означає створення чогось із підручних засобів і результат такої діяльності, тобто предмет або об'єкт із підручних матеріалів. Колись дієслово bricoler вживали під час ігор з м'ячем, у більярді, під час полювання і верхової їзди. Воно означало несподіваний рух, коли м'яч у грі відскакував від перешкоди й мав різні траєкторії, коли куля на більярдному столі від удару кия змінювала напрямок руху, коли кінь сховався із прямої лінії, щоб обійти перешкоду. Нині бриколер — це той, хто творить самостійно, використовує підручні засоби замість тих, які використовує фахівець. Це людина, яка мислить неординарно, комбінує «клаптики-елементи» в єдиний продукт, наприклад, картину, плакат, схему тощо. Вона знаходить нетрадиційні рішення в моменті «тут і зараз».

Бриколер здатен виконати величезну кількість завдань, жодне з яких він не поставить в залежність від пошуку правильної інформації, ідей, конкретної сировини, інструментів... Світ його інструментарію надзвичайно простий: правилом гри з реальністю є просто «зручно вмотитися з тим, що є». Результат вражаючий: оновлення, збагачення з того, що в наявності, навіть серед залишків «непотрібного та нецікавого».

Бриколаж – це створення нових сенсів, перетворення значень вже існуючих об'єктів, символів в неочікувано нові. Це нестандартні переробки, це порушення всіх канонів і правил.

Основна ідея бриколажу в освітньому процесі — використовувати для навчання все, крім підручників, посібників, методичних розробок. Коли діти застосовуватимуть певні предмети по-різному і не за їхнім основним призначенням, то в них розвиватиметься дивергентне мислення.

Основа технології - повторне використання об'єктів (брати те, що під рукою, і використовувати в іншій якості). Бриколаж успішно застосовується у

багатьох сферах діяльності людини: мистецтво, ландшафтний дизайн, кулінарія, освіта тощо.

Поняття бриколажу в мистецтві охоплює різноманітні прояви формування творів: це новації в образотворчому мистецтві, літературі, театрі, музиці, рукоділлі. До бриколажу також зараховуються такі види ручної роботи як: в'язання, вишивання, плетіння, різьблення, карбування, художнє лиття, ковальство тощо. Бриколажем може бути нова річ, конструкція, іграшка, ідея, техніка творчості. Бриколажем є кулінарна справа, оскільки з кількох різних продуктів створюються оригінальні страви.

Бриколаж в освіті – це використання будь-яких предметів, крім того, що створено спеціально з метою навчання (посібники, підручники, інше навчальне обладнання). Такий підхід розвиває дивергентне мислення (мислення, пов'язане з вирішенням завдань, що мають багато нестандартних оригінальних рішень), коли один і той самий предмет можна використовувати зовсім по-іншому. Є ще один цікавий ефект: підручні матеріали - не очікувані на занятті предмети. Це підвищує цікавість дітей до теми та розвиває в них нестандартне мислення. Перш за все, пошук варіантів застосування предметів не за призначенням - сама по собі гарна вправа на креативність.

Головне — пояснити дітям принципи прийому, а творче й практичне застосування вони винайдуть. Бриколаж доцільно застосовувати як на уроках, так і в позакласній діяльності, в індивідуальній та проєктній груповій роботі.

Пропонуємо ознайомитися з принципами нового педагогічного прийому аби надалі практикувати його в роботі з дітьми.

Принцип перший: беріть те, що під рукою

Педагог пропонує дітям засоби для бриколажу відповідно до навчальної і виховної мети. Він має планувати свою діяльність так, аби під час уроків і позакласних заходів діти навчалися трансформувати слова, предмети, ідеї в щось нове й цілісне.

Для інформаційного бриколажу педагог пропонує дітям розглянути різні медійні продукти, приміром, проаналізувати обкладинку глянцевого журналу або афішу фільму, щоб зробити висновок про зміст творів. Діти мають «зчитати» інформацію та оформити її у зв'язний текст. Зазвичай вони відволікаються на яскраві візуальні образи, які часто не відповідають тексту, мають рекламний зміст тощо.

Поєднуйте принцип бриколажу і навчання медіаграмотності. Це розвиває в дітей креативність і формує когнітивні вміння — шукати, структурувати й передавати інформацію.

Принцип другий: створюйте нове зі старого

Це принцип повторного використання предметів і об'єктів. Найпоширеніша діяльність на уроках трудового навчання та образотворчого мистецтва — виготовлення виробів із одноразових предметів. Діти використовують пластмасові кришки, поліетиленові пакети, пластикові

пляшки, одноразові ложки й виделки, старі лампочки тощо. Така робота не лише розвиває творчість, а й виховує екологічне мислення.

Якщо залучати дітей до інфобриколажу, то вони мають створити щось нове зі старих інфопродуктів. Для цього потрібні гаджети, тому заздалегідь подбайте про технічні засоби на уроці.

Улюблені завдання дітей — створювати власні анімовані та інтерактивні історії, фільми, презентації, моделі, ігри за допомогою Scratch-програмування. Вони збирають прості віртуальні конструкції зі своїх колишніх творів і рефератів, немов складають їх із цеглинок Lego.

Важливо, щоб діти навчалися залежно від завдання використовувати, переробляти зображення на GIF-анімації, робити нарізку з готового відео тощо. Педагог пропонує їм осучаснювати тексти, тобто презентувати інформацію у вигляді схем, таблиць, діаграм, QR-кодів, додавати аудіовізуальний ряд тощо. І це можна використовувати з будь-якого предмета.

Принцип третій: тренуйте мозок — зможете більше

В історії людства багато прикладів бриколажу. Майже всі відомі винаходи з'явилися завдяки нестандартному поєднанню певних предметів і їхньому застосуванню. Нині багато можливостей, щоб створювати щось нове з того, що вже є. Тож важливо тренувати мозок майбутніх винахідників. Педагог має постійно активізувати мислення дітей, пропонувати їм невеличкі розминки, які не займуть багато часу на уроці.

Наприклад, напишіть на дошці 5 слів: чашка, маркер, фоторамка, серветка, банка тощо. Запропонуйте дітям знайти цим предметам інше застосування, ніж їхнє основне призначення. Або дайте інше завдання: за допомогою лише трьох слів із цього списку прорекламувати літній відпочинок, свою школу, місто тощо.

Під час уроку історії доречним буде таке завдання для бриколажу. Учитель кладе на столі палицю, камінь, мотузку, залізну річ. Він пропонує дітям розглянути їх і запитує, що їх може об'єднувати, в яку історичну епоху вони потрапили. Діти шукають відповідь.

На уроках української або зарубіжної літератури педагог пропонує дітям ліпше зануритися в епоху головного персонажа твору. Вони за допомогою смартфонів шукають в інтернеті зображення інтер'єру, де могли б мешкати, традиційного одягу того часу, особливостей зачіски тощо. Відтак учитель пропонує створити образ персонажа. Потім обговорити його особистісні якості й створити хмару слів у спеціальному сервісі.

Коли діти вивчають іноземну мову, бриколаж буде доречний під час уроків узагальнення знань. Наприклад, педагог пропонує дітям створити іноземною мовою путівник-буклет містом чи країною із зображенням історичних пам'яток і важливою інформацією для туристів тощо.

Бриколаж при викладанні іноземних мов є цікавим інструментом на уроках. Його можливо використовувати, наприклад, при закріпленні матеріалу. На практиці це відбувається наступним чином (алгоритм

складання уроку з використанням технології бриколажу): вчитель дає завдання учням та/або приносить самостійно необхідні матеріали. Далі учні розподіляються на групи та обирають теми роботи. Наступні кроки можуть відрізнятися: - учні можуть виконувати завдання для отримання матеріалів, а можуть одразу починати роботу над проектом.

Кінцевий результат – готова проектна робота та її захист. Теми уроків можуть також варіюватись в залежності від віку учнів. Якщо це учні початкової та/або основної школи, то їм буде цікаво розробити яскравий проєкт з використанням іграшкових елементів тощо.

Для учнів старшої школи можливо запропонувати створення буклетів та рекламних газет. Приклади таких уроків: урок англійської мови в 5 класі на тему «Відпочинок та дозвілля. Спорт». Протягом уроку учні виконують завдання вікторини на формування компетентностей та в якості нагороди отримують матеріали для створення проєкту.

Усі запропоновані форми роботи для бриколажу спрямовані на те, щоб діти вміли створити цілісний об'єкт із підручного матеріалу й навчалися шукати інформацію та презентувати її в новій формі. Головне — спрямувати дітей до нестандартних рішень і підтримувати їхні досягнення, не знецінювати роботу, розвивати дивергентне мислення й мотивувати до творчості.

Бриколаж як освітній тренд забезпечує новий спосіб навчання, що відкриває величезний простір для креативу (креативний – інноваційний, творчий, корисний, зручний, прогресивний і такий, що сприяє розвитку, фактично творить майбутнє).

Пропонуємо також ряд практичних вправ, які допоможуть краще розібратися з методикою бриколажу та успішно застосовувати її на навчальних заняттях:

Запишіть 8 нестандартних (не за призначенням) застосувань для кожного з цих предметів:

- пензлик для малювання;
- виделка;
- бантик;
- парасолька;
- пластиковая пляшка;
- колесо;
- подушка;
- рукавиця.

Прочитайте уважно ці 10 слів: дерево; кіт; сонце; мед; ключ; ракетка; лампа; вікно; машина; свічка. Оберіть з них три, які вам найбільше до вподоби. Увага, завдання: придумайте рекламу гуртка, використовуючи обрані три слова і метод бриколажу (слова вже змінювати не можна).

Як можна використати вказані нижче предмети (продукти, речі) на заняттях, уроках, гуртках, використовуючи техніку бриколаж. Отже: мелена кава; зубна щітка; люстерко; відро; санчата; м'яч; рулон шпалер (малюнок

довільний); рамка для картини; окуляри; віник; навушники; CD-диск; ложка; капелюх; повітряна кулька; ліхтарик. Ви можете самостійно продовжити цей список та додати до своїх занять порцію креативу.

Наступну вправу також обов'язково опрацюйте самі, перш ніж запропонувати своїм дітям. Робота з «несуцільними» текстами, яка починається з дослідження отриманих зразків: дітям пропонуються квитки на різні заходи (вистави, концерти), етикетки, інструкції з використання побутових приладів тощо; у квитках на екскурсії, вистави, концерти чимало корисної та важливої інформації пропонується дрібним шрифтом, а дата, вартість і місце події надруковані збоку чи на зворотному боці; діти привчаються здійснювати комплексний пошук, і після дослідження зразка вже без нього заповнюють таблиці: що дозволено і заборонено під час конкретної екскурсії, конкурсу, концерту; в експлуатації того чи іншого приладу (нового гаджета, до прикладу).

Ще одна ефективна вправа: після аналізу квитків та інструкцій заповнювати тести щодо цієї інформації з кількома варіантами відповідей. За допомогою такої роботи прищеплюються навички аналізу та синтезу, вдумливе ознайомлення з поданим матеріалом, інтерпретацію неадаптованих текстів, критичне сприйняття суперечливої інформації.

Для учнів 9-11 класів пропонуємо аналіз анонсів фільмів (художніх, документальних: про видатних митців, всесвітньо відомих творчих особистостей) та рецензій на них. Тут важливо не просто знайти інформацію, а побачити об'єктивні дані (щодо сюжету, автора, акторів) серед суб'єктивних емоційних відгуків. Дайте завдання учням підготувати есе, у якому викласти власну думку щодо тематики фільму, очікування від нього. Що оригінальніші думки, що менше впливу чужих рецензій та запозичень з них, тим якісніше виконано завдання.

Усі ці різноманітні форми роботи мають спільне: пошук інформації та презентація її в новій формі. Це один із варіантів інформаційного бриколажу. Ще один спосіб інформаційної бриколажної роботи – створити нове зі старих інформаційних продуктів. Це нагадує калейдоскоп: діти вчаться використовувати, переробляти під свої потреби зображення та GIF-анімації, компонувати нарізку з готового відео з елементами осучаснення. Улюбленим, зазвичай, є створення власних анімованих та інтерактивних історій, фільмів, презентацій, ігор, сюжетів.

Візуальні матеріали теж можуть стати гарним поштовхом для творчості, для нового сучасного подання інформації: запропонуйте дітям ознайомитись, до прикладу, з друкованим виданням, яке містить лише фотографії різних театрів світу (різних епох, країн); проаналізувати та за деталями визначити епоху або країну щодо кожної фотографії; на завершення – «показати» всі театри одразу, зробити їх «помітними»: розмістити на інтерактивній дошці, створити інтерактивний плакат за допомогою спеціальних сервісів, зняти відео тощо; можна навіть створити з таких фото театр «поза часом», де

зібрати архітектурні особливості, акторів різних епох, реквізит, ба, навіть, репертуар, і відзначити відмінності.

Усе це буде сучасним бриколажним продуктом. За такого підходу і педагог і діти мають величезний простір для творчості.

Джерела

1. Портал освітян України Педрада
<https://oplatforma.com.ua/article/2982-brikolaj-u-robot-pedagogv-yak-zastovuvati>
2. БРИКОЛАЖ В ОСВІТІ: ЩО? КОЛИ? ЯК? Оксана Дирда, стаття
<https://junist.com.ua/images/plozhennya/Brykolazh.pdf>
3. Бриколаж як інструмент неформального навчання іноземних мов
Соломатіна В.В., методична розробка
<https://naurok.com.ua/brikolazh-yak-instrument-neformalnogo-navchannya-i-nozemnih-mov-128692.html>

Для нотаток